

ШЫҢ

1925 чыла үлэзилтигинен

1963 ч. И Ю Н Ъ 9

ВОСКРЕСЕНЬЕ № 136 (5540).

Өртээ 2 көп.

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди

Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлениниң органы

Италияның „Паэзе сера“ болгаш „Ора“ солуннарының корреспондентизиниң айтырыгыларынга Н. С. ХРУЩЕВТУҢ ХАРЫЫЛАРЫ

Италияның «Паэзе сера» болгаш «Ора» солуннарының Москвада корреспондентизиниң Паоло Падро Чер Ортузу далайың районун ракетка-ядроолук чепсектен хостуг зона кылдыр чарлаар дугайында Совет Эвилелиниң чокта чагы саналы-биле холбашкан айтырыгларга харыылар бээрин ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлениниң Даргазы Н. С. Хрущевтан далаан.

Моон адамда эш Н. С. Хрущевтуң харыыларын парала турар.

Айтырыг: Бир эвес Чер Ортузу далайың районунга атом чок зонаны тургузар дугайында Совет чазактың саналы амдыралга боттанган тур болза, Чер Ортузу далайың чурттарының улустары, ылангыя итали уаус оюн каянгы айткыч ап болурул?

Харыы: Мен бодаларыма, совет саналың боттары чорудуннар Чер Ортузу далайың эриктиңде туртат турар улустарының алыр кол ажыы болза, улдереп чугаалаарга, кижилер боттарының чуртунун кырынга, боттарының бажынының кырынга арыг, чагаай дээрлик болуру. Олардың кырынга ракетка-ядроолук дайының айылдыг бундуртары дигрелбес апар болгаш Чер ортузунун далайың НАТО-нуң колданд турар күрүлелериниң атомдук чепсекти эидере бундурларының оруучке кыяр турттырган, айылдыг дайың үскөдөжикшилериниң база бир району болу бербес.

Чер Ортузунун далайың ракетка-ядроолук чепсектен хостуг зона кылдыр чарлаары чүгле ол районун чурттарының болгаш улустарының амдыралына чагаай саддарыг болуру чүве эвес болбай наан. Ядроолук дайыңга белекелдериниң кавызы ниетизи-биле кызылдаар, а ол чорук дөлейиниң бүгү байдалыга-да салдары дон-доруан көргүзе дээр, улустар аразының душкурду чорун чавырыдырынга, бүгү дөлейге дайының быжыгларына дуалдар деп чүве мырнай-да алаңдыр.

Чер Ортузу далайың ядроолук чепсекти болгаш оу чөдириниң херекселерин тургусал деп бодунун саналың үндүрбес. Совет чазак калың-бир «она эрге-ажыктары» барында турар дээр чүдүзү Барыны чүдүң чамык күрүне ажылдакчыларында дымнар жүзүр чамык таварык турар-дыр. Боттарының политиканың термоядролук дайының бундурбадың дугайында сарың салымшыны эвес, харың боттарының ракетка-ядроолук баазалары боттарының девискээринден ыдырар, эске чурттарының амдыралыг төптерине чокчулуларды сайгара тургузар деп чүдүгүду улдурутга бондуртуң турар чүгле иңдик кижилер херекти иңчаар көрүп болуру дээрин чугаагыс. Ядроолук ракеталары салым үндүрүш шөл кылдыр Чер Ортузу далайың ажылаары чогуна ол агрессиң бондуртерге херектиң алгандар.

Тургузукчу ажылды кылган турар совет кижилерге мындг алаанар таарышпас. Бистин күөениншиңнериниң көрүңүчү урук-түндөдериң чаа дайының өскүдериң бондурбадыңче улганнар. Италияның, Францияның, Грецияның, Турцияның улустары база-ла ою күзөвей турар деп не мичам? КАР-ның, Ливаның, Тунисиниң, Марокконун улустары, хей чылдың чан төгүшкүңүң демиселиңе национал хамаарышпас чорукту чүгле чокта чаа чаала алган Алжириниң улзуу ол дугайың күзөвей турар деп не мичам?

Чер Ортузу далайың чурттары кижиге төрөгөтенниң төөгүзүңе ханы түндөлөдөри артырганганы култураның эң байлак эргилелерин дөлейге берген.

Ылангыя дөлейге эртинелерин «Чер кырының чеди дайымы» деп аламын кирген архитекторуларын болган скульптуралары аллар сурагыг чогалдарының дыкка хөйү анда тургустунган болгай. Чер Ортузу далайың улустарының чогалдарының мерген угаанының тургусканы култураның чүс-чүс чылдарда мөөнөттениң келген эртинелериниң чамыдың бо хүннерге чедир кадалгалтыңын арткан, иңчалаа-да ол районуң аяңды-бүрү уелдерге кытыш үнү турган хөй салыг дайынар чоруп турда, оларын дыкка хөйү узуткатың болгай. Улустарының куш-ажылына тургустунган болгаш тургустуну турар чүдүлдер термоядролук дайының өт холанынга хужааткан турарын болдуруп бондур бер мичам? Чок, ою бондурруп хоржок.

Бистин ниети сорулгавыс—тайбының камгалаары. Дайының айымы болу чагаар болбайн эрте бээр деп бодалары айылдыг меге-хоозун чорук болуру ийик. Ядроолу-буураашканы болдурушпы барының шиттиригилер хемчелери херек. Совет чазак быжык тайбынде оркестур салым болу деп мындг бөмөкчөдө дугайында дугүжүчүлүккүне чеди аларыга бондундан хамааржыр бүгү-үчү туштууны кылар турар. Чер Ортузу далайың атом чок зона бондурары болза жүрүдүзүң үндөп чедери берге мындг хемчелериниң бирээз болуру турар.

Айтырыг: НАТО-нун пропагандазы Чер Ортузу далайың районуң атомдук күштерин турар чоруну «ниети айымы чок чорукту» быжыгаларының херезге бераан болуру чүве кылдыр көргүзөрин орадалыш турар болгай. Чер Ортузу далайың бүгү чурттары атомдук күшке тутуңуң турар ындыг «айымы чок чорукка» бундур деп санап болуру салыр бе?

Харыы: Чок, күрүлелериниң бундур айымы чок чорук ада мырнай тургустунмай турар, кыяр чүдүдүн кулдарыларын мөөнөн чымыр өртүң айылдын эвөдөжөтөй, харың бөүлөдөн турар болгай. Ол чорук кижиге бундурине бондунгур. Чер Ортузунун далайың районуң ракетка-ядроолук чепсекти мөөнөдөр «ниети айымы чок чорукту» быжыгалар дээр анымыл балыткан турар НАТО-нун улдуруткучулары кадык болдга.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунда

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиуму 1963 чылдың июнь 7-деги Чарамы-биле Мурманск совнархозун Костромскиде даг байлаа арыгаар комбинаттың бирги ээлчөөн тударыңга чедиң алган чедишикинери дээр эң шыгараан 90 ажылчыннарын, инженер техниктиг ажылдакчыларын болгаш албан-жаакчыларын ССРЭ-ниң орденнери болгаш медалдары-биле шаңнаан.

Ленин ордени-биле шаңнатканнар болза: «Металлургпромтаж» трестин электросваршиги Л. Т. Гребенкин, «Ковторстрой» трестин эргелдикчи А. П. Коноплев, «Ковторстрой» трестин машинист экскаватор-шиги Г. А. Ломкин болгаш ескелер-даа.

Куш-ажылың Кызыл тук ордени-биле 11, «Хундулдин дөдөө» ордени-биле 19, «Куш-ажылың маатырамы чорук дээр» медалы-биле 25, «Куш-ажылың шыгараан дээр» медалы-биле 30 кижи шаңнаткан.

КАР-ның чазак төлээлери Москвада

МОСКВА, (СЭТА). КАР-ның оралакчы-президентиниң маршал Абдель Хаким Амар баштап Каттышкан Араб Республиканың чазак төлээлери Совет чазактын чалааның бундур тускай алы-чорук кылган июнь 7-де Москвада чедиң келген.

Каттышкан Араб Республиканың болгаш Совет Эвилелиниң күрүне уруктары-биле шимзон Шереметьево аэродромунга КАР-дан келген төлээлери Г. И. Воронов, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Даргазының оралакчымы В. И. Козлов болгаш ескелер-даа уткуп алган.

Аэродромга В. И. Козлов болгаш маршал А. У. Амар олар найрадың чугааларын солукшан.

Малчыннарга шөф

Чөөн-Хемчик бундурле эргелелин Ленин аттыг колхозунун төүндөн малчыннарга шөфчир уаа-дарара үнүп турар. Ушкү бригиданың хожжуу Сат Базыр-Салмын кыштаанга болган шефти маңаа чижекке айтып болуру.

Уауну 32 метр, дооразы 11 метр кажанын көрөйүн ой бир кижиги ийи хүн контырып, оу чорук-биле дашкаар, девискээрде ирадыр арыг-ла дооскан. Көргөңниң ниети хемчээ 88 кубометр болган.

Автотранспорт организацияларының ажылының хүн демдег леги

Чүс-чүс автомашиналар дүн-хүн дургүзүнда уаус ажыл-агыйының чугула чуктериниң сөөртүп чоруп турар. Ыш болгаш туйбу, тракторлар болгаш артык кезектер, кыяр чүл болгаш үзеп-чаар материалдар, үлетпүр болгаш ашы-чем барааның, көдээ ажыл-агый продукциязы—ол чуктериниң долу эвэ алы бо-дур.

Эрткен үениң дургүзүнда № 1, Хову-Аксы, Минусинск АТК-ларының коллективтерин, республикоонут АТК-зы болгаш өске-даа автотранспорт организациялары өзи ажырадынар, Автопарктиң техниктиг белеңиниң болгаш ажылдакчыларының белик коэффициенти, эки тургусканы диспетчер албын, а кол чүдү—хөй-хөй чоллаачыларын, септелеге ажылчыларын ийик чүдүгүдү сонугарымын тургускан соругаларын күсеткен чорук ажыла-херектиң чедишиниң хандарың. Бирги чүк АТК-зында Пономарев болгаш Макшеев, республикоонут АТК-зында Сервантов, Сорочкин болгаш өске-даа хөй чоллаачылар авта шыгарап үнгөнер.

№ 3 дугаар авто-ажыл-агый чери, Чадаана, Шагаан-Арыг АТК-лары болгаш өскелер-даа мышка база ниетизи-биле Тыва автогоспел чедишиниң ажылының өргүзүлгелери белекелериниң ой черлер чүк сөөртүлгезиниң күрүне пландарын күсетпесин турарлар, техниканы багай кадалганды, кыяр чүлүдү ажыр чарылганды, чүк сөөртүлгезиниң бот-үзөңин улам-на белидип турарлар. Оларын ажылы эки хынал көргөңниң түндөли чүкү көргүскөңдиз дээр, автотажы-агыйларын улдуруткучулары чептериниң чаладырыңче ишти кирулаарынын мобилизаставийа, чоллаачылар ортузунга политмассалыг болгаш кижигилеңге ажылы кошок чорупуң турарлар. Чамдык чук чуктериниң хандарыга болгаш четиңең ажылдан алган, ою карак чап ажылаары күзеп турар болгаш боттарының хоржак озу харысаала ноу чоруктары болдуруп турар.

Сөөлгү үениң дургүзүнда Чадаана АТК-зы (начальниги эш Ванюков) чуктер сөөртүлгезиниң талазы-биле ажылды дыкка баксыраткан. Май пландың автоажыл-агый чүгле 81,8 хуу күсеткен, техниктиг белеңиниң болгаш парктиг ажылдакчыларын пландың коэффициенти мында дыкка хуу болуру турар. Ол ажыл-агыйның үрөкү машиналарының салым өзүвөкөйүн турар, техник талазы-биле белең өзөңдөн дыкка хөй машиналар хүнүңче не оруучке үмөйин турар.

АТК-ның улдуруткучу пландың бурап дүкөниң артык кезектерин чок болуру турарынын, машиналарын эвээнниң, авторизиналарын чептезиниң болгаш ол мышка чуктериниң чок болуру турарынын чылаагыны кылдыр тайылбырлап турарлар. Ол-а уеле АТК-да автоажыл-агыйны техниктиг хандарыга болгаш база оларын камгалганы эң не кошкак тургустунган.

Мынчага чедир № 3 АТК дык чепсез ажылдан турар болгаш чүк сөөртүлгезиниң беш айлар пландың 80,6 хуу күсеткен. Бо ажыл-агыйга хөй-хөй чаа машиналарын үндүрү берген турган.

Ынчаага автопарктиң техниктиг коэффициентиң белеңи чүгле 68 хуу, а ажыл-агыйлары—59 хуу болуру турар. Бо ажыл-агыйга куш-ажылың чуруму эң-не куду, Оруктарга озал-ондактыг таварылгалар үргүчү болуп турар болгаш диспетчер албын шалымчы эвэс ажылдан турар. Ынчаага № 3 АТК-ның начальниги эш Кинигин, кол инженер эш Кобец, уауг диспетчер эш Боровков ажыл-агый чериниң чептериниң өске калдыр-бир чыдаагаанар тыварын орадалыш, боттарының-на чептерин көрөйи, оларын хандарар организацияларже бурууну чүзүп чал турарлар.

Республиканың бундурле болгаш туугу черлери чүк сөөртүлгезин болгаш бүгү ажылчылары үлэзини-биле эдс тургузарын си-дерген манап турар.

Республикада көдээ ажыл-агый чуктериниң сөөртүлгезин Сельхозтехника каттыжымшынының автобаазасы (начальниги Громов) боттаңдыр ужурут. Бо коллектив сөөлгү үениң дургүзүнда ажылды темпизин куудалткан, чүк сөөртүрүңүң беш айлар пландың 96,4 хуу күсеткен.

Чуктерини чүдүрериниң болгаш дүжүрериниң ажыл-агыйларын иштиңе амдыга чедир болуп турар буурауушкунуңуңу чорун дээрге улуг шактыгыташык болуру. Республиканың колхозтарыга болгаш совхозтарыга дүрген чедер ужурут чуктериниң автомашиналарын райондарың «Сельхозтехника» салбырларында ала-ла турар чоруктарының таварылгалары дыкка хөй, иңчалаа-да айа эш Абрамов саргы салбайн турар. Ол чуктерини чедире-биле транспорт организацияларының чептериниң зууткап шыдавын турар.

Районнар салбырларының бүгү салдары көзөңгөңни таптыр-ла 5 шакта шууг хадамнар болгаш машиналар даартагыңиң эртенин 9 шакта чедир манап турарлар ужурга таваржыр дээрге зөтөжир арга чок байдал-дыр.

Эштер чоллаачылар! Уаус ажыл-агыйның ийик-бүрү чуктерин сөөртүрүңге таарымчалыг эв келген. Ам туугу материаллары, үлетпүр болгаш ашы-чем барааның, куларын тургузарыңга дизельде ажылдаар кыяр чүдүлелерин сөөртүлгезиниң темпизин дүргөдөлө, а эң ылангыя чаа дүжүтүчү силөзүн болгаш таразын сөөртүрүңге ийк белектенер херек.

Силерниң хуууагыңер—бо хүннерде автотранспорт соксаал чок ажылдап, курут турбас болуруң чедиң алыр долу күжөңиңиңиң биле ажылдаар болуру.

Аш ховуда чаа совхоз. ЧУРУКТА: Г. Титов аттыг совхозтуң директору С. Усманов (оң талазында ийи дугаарымда), мурнакчы механизаторлар А. Кирьянчук, У. Юлдашев, Р. Яфаров олар-биле беседалышп тур.

Кур чержилериниң эгелешкинин Молдав тараажылар деткип турар

БИШИНЕВ, июнь 7. (СЭТА-ның корр.). Орай час болгаш тараалдарын дүрген быжып турары кыска хуусаа иштиңде 300 муң гектар бода тараа култураларын кыска хуусаада ажаал алыр деп ханын соругуң Молдавияның механизаторларының мурунунга бо чылын салып турар.

Ам республикада беш чартык муң ажыг тараа комбайнары болгаш жаткалар, ажаал алышыкынын өске-даа хөй салым техникумы санат-

тынып турар деп «Молдсельхозтехника» каттыжымшынынан СЭТА-ның корреспондентизиниң дымнаткан. Ол хере саның парктик бар болуп турары бүгү бода тараа култураларын 10—12 хүннер дургүзүнда ажаал алыр органы бээр.

Дүрген ажылдаар арталыг эгеш жаткалар-биле тараалар кезилдиз чорударынын улуг дугулагыын механизаторлар эрткен чылын мөөнөң алган. Кустанын областың Сөүзүк

совхозунун кур чержилериниң эгелешкининиң дугайы дымнаш, молдав механизаторлар оуу ийик-биле деткеш. Бо чылын дүрген ажылдаар арга-биле республикага дээр муң хере механизаторлар ажылдаар. Ажаал алышыкынын ийик-тулук үениңде «Молдсельхозтехника» болгаш тракторларга база өске-даа ажаал алышыкынын машиналарыга херегээр артык кезектер-биле бүрүн хөмөргүлөгөн көчүп чоруп тускай мастерскаялары деринер.

КАЛБАРТЫР АЛЫР ТЕХНИКА— ЧЕРЛЕ ЭКИ

Сарыгузелинерин кыйгырымы өйшанада болган. Ол болза амгы үениң чугула негелделеринге дүжүп турар. Бистин «Подлесен» совхозун механизаторлары эркен чылдың дүжүт ажаал алышыкыныга калбар-тыр алыр жаткаларын бир-ле дугаар ажылдан. Тараалар кезилдизге-калбартыр алыр техникамы билиңдиң ажылдаанда куш-ажылдың бундуркүчүңүң дыкка бөдир чедиң алдынып, гектар бүрүзүңге чарыг-

далар кызырып, ажаал алышыкыны ажаалдыларын хуусаалары барык-ла ийи катал кызырып турарын дүжүткө көргүскөн.

Тракторист-машинист П. Л. Кружальский «СК-4» комбайнага кошкан «ЖВН-10» деп жатка-биле хүн бүрүде 60 гектары кестирип турган. Ынчаага чамдык хүннерде оон бүрүдүр ажылы 90 гектар чедиң турган. Эске-даа механизаторлар база эки түндөлөдөри чедиң алганар. Калбартыр алыр жаткаларын болгаш эгеш агрегаттары билиңдиң ажылдаанының ачымы-биле дүжүтү агуртуп база чидриг чок ажаал алган бис.

Калбартыр алыр жаткаларын болгаш эгеш агрегаттарының белик үрүңнөдөңгө бундурээш, бо чылдың ажаал алышыкынын оларын сапырлаң бис. Ол болза тараа кезилдиз доостуру билек ховуларда савак бөлөр, агыс алдар ажылда хөй ийи катал көвүдөдүр деп шит-ажылдаар 48 трактористер база бол-

ла хере механизаторлары хостаар органы биске бээр.

Ам жаткаларын болгаш комбайнары механизастаткан агретатарга хуваавышпаан, оларын тракторист-машинистерге быжылаан бис. Бүгү комбайнлар калбартыр алыр жаткаларын тургузуун, оларын таарыштыр ажылаарынын аргаларын өөрип турар. Ортударга тараалар кезилдизин болгаш тавычаларын бондуриниң чүдге бөлүк-бөлүктөп ажылдаар арга-биле организастар бис. Бистин саналдарымың-биле алырга бүгү тараалары 9—10 хүннерде тавычалыг кестирер, а бастырылганы 10—15 хүннерде доокар ужурулу бис.

Совхозтун коллективиниң пландыг дүжүтү ажыг күсөдирин болгаш буу милион ийи чүс ажыг муң пуз тарааны бөзүн хүлэсөң.

Н. ПОПОВ,
Целиноград областың «Подлесен» совхозунун директору.
Целиноград, июнь 7. (СЭТА).

Шалыпчыларын одуруунда

Ондар Бурбаевич Дыгындай— Чөөн-Хемчик районуң Ленин аттыг колхозунун ховуң механизаторларының бирээзи.

Дүжүткүлүм тракторист бо чылдың чамык тарылыгыңа чарыштын беш чокто санылда түндөлөдөргө тиялекти болуп келген. Эш Дыгындай «ДТ-54» трактору-биле 163

гектар кызыл-тасты чаштырган болган хуңда 30 гектар чере чаштырарың 40—50 ажыг гектар кылдыр күсөдир турган.

Оон соонда чинге-тараа чаштырыңче киреш, 230 гектарга чаштырган. Оон шалыпчы агрегады хову ажылаарың далааларын күсөдирин үргүтүчүлөвишпаан.

Мурнакчы бригада

«Шекпэр» совхозун Биче-Тей салбырында Ооржак Белек-оолга баштапкан трактор бригаданы тараа култураларын тарылазың 7—8 ажыл хүннеринде организастыг дооскан, кукуруза одуртулагыңче ийикчөөн. Кукуруза тарылыгыңа кур болгаш курдукан эки шынарлыг черлер шилиттирген. Бригада 500 га кукуруза одуртуу планын майын 28-те 550 га кылдыр күсеткен. Хоочун трактористер Монгуш Ар-

тис-оол, Монгуш Хеймер-оол, Саая Успаар-оол олар ээлдече бундур чартык, ийи норманы күсөдип, эки түңнелди көргүскөннөр.

Ооржак Белек-оолдун улдуртканы кукурузачы эвононун механизаторлары эрткен чылын га бүрүдүгүч 300—400 центнер нотаан масаңын ап, дыкка эки ажылдаанар. Бо чылын оон-даа хөй дүжүт алырын олар хүлэсөң.

Чедишикинниң дооскан

БАЗЫҢ-АЛААК (Телефон-биле). Техниканы бундуркүчүгү ажылдавышпаан, куш-ажылды ийи организастанынын түндөлөдө. Чөөн-Хемчик-тин «Искра» колхозунун тарааажылаң чакы хову ажылың агротехниктиг негелде суугар чедишикинниң дооскан. Кол културга бондур кызыл-тасты пландыңа ыракта ажыг чашкан, херек кырында ону 2575 гектарда тараан.

Колхоз бо чылдың күрүнеге 2000 тонна тарааны белектээр, ону чедишикинниң күсөдип болурун үнүштүн амгы байдалы илередиң турар. Тараа дески, чагай, эрте чашкан шаддерин үнүшү ам он сантиметр ашкан.

Эт болгаш сүг бундуреп улам көвүдөдөргө үнелиг култура —

ХОЙ ВУРЗУНДӨН ИЙИ КИЛОГРАММ

ТЭЭЛИ. (Телефон-биле). «Тэели» совхозтун Кызыл-Даг салбырының малчынары дук ажаал алышыкынын организастыг чоруду турар. Бо хүннерде 3000 өшкүнүң кыргылдамы доозулган, ону ийикти-биле 12 центнер дүктү ажаал алган.

Теп пунктуга 20 хачылды агрегат хөй кыргылдамы кирген. Баштайгы ээлдече кыргылган чүс ажыл хойнуд дүгү баш бүртүңге онаштыр 2 килограммдан куудалганын турар.

Кызыл-Дагдын малчынары бо чылдың күрүнеге 180 центнер дүктү белектээр хүлэсегил. Олар сөзүн ээлеп шылаар. Ажылдың хүн нормаанын доктаамал ажыг күсөдип турар Чыбаан, Олтамал, Сурун-оол иш-шак кыргылчылары хөйну илередиң болуру.

ДУК ЧУДУРГЕН МАШИНАЛАР

ЭРЗИН. (Телефон-биле). Тес-Хем районда «Коммунисте орук» колхоз ховон бригадалар айымы-биле баш бурнагар хынамчалыг белекелеп тургускан агрегаттарда кыргылды турар. Колхоз бо чылын күрүнеге 438 центнер дүктү белектээр хүлэсегил. Ону чедишикинниң күсөдип болурунуд бүгү аргалары бар. Баштайгы ээлдече кыргылган колдан хойларын көргүзүү өөрүшкүңүң илередиң, эки-жеткен уксааның хөй өүрүзү 2600 грамм, тыва хөй 1200 грамм дүктү берип турар.

Белчирин бригаданың 2300 хойдан ниетизи-биле дөргөн центнер ажыл дүктү алган, олар ам-даа 5 муң хире хөйну кыргып. Сулуэениң бригаданы 7140 хойдан 1700 хөйну кыргып.

олар он ес центнер ажыг дүктү ажаал алган. Ушкү бригадада ажыл-ла база түдүктөөш.

Арыгай сортуга, пресепте саваалаан дүжүтүү күрүңге дүжүдл эгелдеп. Баштайгы ээлдече-биле белектел чуктууруңче 54,5 центнер дүктү чүдүрүп чоруткан, машиналар улажың өгөлдөп.

«Республиканың эки кыргылчыны» болгаш «Хөй ажыггың тардызы-биле республиканың чемпион» аты чедиң алары дээр чарың пунктулар болгаш кыргылчылар аразында улам кызырып турар. Хүя бүрү 30—33 хөйну кырып турар Дажи, Айыр, Серен-оол ийишак, техникага мергежидиң, ажал-кеңе уегеринге мурнакчылар ам белиң хөй илереп турар.

(СЭТА).

ЯПОНИЯНЫҢ КОМПАРТИЯЗЫ БЫЖЫГЫП БАЗА ХӨГЖҮП ТУРАР

САНДЗО НОСАКА,

Японияның компартиясының ТК-ының дарымы.

Японияга эрге-чагырганын чер-чер органына чоокта чаа эртеген сонгулда болса, америк империализмин эрге-чагырганын азында турар болгаш милитаризмин каттап тартуудуерин шакпынчыларын орадажып турар япон реакцияга уду, бистин партиянын болгаш демократтыг бугу күштеринин салдарын күштелдир дээр демиседе политикагыг тугула кампааня болган.

Ипон-америк монополюстич капиталдын эрге-ажыктарын камгалаан Исаидын чааа болгаш либерал-демократтыг партия болса, чонуну күзөл-соруун чамдык хире-черези-биле илередиш шыдаар аргалыг турган чер-черин бот-чагырганын органына шуртуп кирер дээр эвеш эвеш күженишкениерин салганнар. Олар - чер-черде улууска уду, рекасылыг күштерин тургужу улам быжыгларын күзеп турганнар. Хоп-чүгүлдешкенин, хаалинчүлөр чорукту болгаш быжыгыгып-бугу чепсектери бистин партиясыга болгаш демократтыг күштерге уду утандырган турган.

Коммунистич партиянын сонгулда мурунучи кампааняны эгелөөни политиктик байдал шак ындай болуп турган. Бистин партиясы беш кол политиктик негеделерин илпн үндүргөн. Бирээде, АКШ-тын шериг баазаларын туткаар дээр база милитаризмин каттап тартуудуеринге уду; ийинде, чонуну «үсөлү-биле «чаа курулуви тургузарынын» идеясынын хоовун пропагандаладына уду; үште, консерваторлардын хуваалда чокка тергилеп турары бот-чагырганын органына сандалаарыкы болгаш коррупцияны уду; дөртө, чер-черин бот-чагырганын органын демократтар дээр база олардын эгерлерин дорамчылар чорукка уду; беште, уду өрөдигелени демократтар болгаш өрөдигелени черлеринин четкинин сайыраарга тийгизил дээр демисежир партия чугула деп санаан. Оол-биле кады Коммунистич партияны эң кол негеделери болса, суг ишти-биле чорур америк атомунг хемелерин япон порттарга кээр деп турарына уду, АКШ-тын шериг баазаларын туткаар дээр демисежир болган.

Бистин партиясынын политиканын чуртка калаа-биле дөткөөн. Сонгулданын түнеленине коммунистер болгаш демократтыг бугу күштер итигелени чедип алган. Башкарыкчы либерал-демократтыг партия уду чиритке таварышкан. Рекасылыг күштерин кадык-докумун уду демисежир туржак, 22 депутат-коммунистер префектура органына болгаш 699 коммунистер хуорай болса келээр органдарга сонгугтурганнар. Мынчангаш чер-черин бот-чагырганын бугу органына

рында бистин партиясынын мандаттарынын саны каттап сонгугтуубаан депутаттар-биле катый алдырга 1.140-ге чедир көвүдөөн. Эрткен сонгулда-биле денээрге, Япониянын Коммунистич партиясы ийи каттап хей бадылаашкыны алган. Бо болса бугу оппозицияныг партияларын аразында эң бедик немеле өзүделдир.

Бир эвеш эрге-чагырганын чер-чер органында күштерин дензигүүрунун дугайын чугалаар чүве болса бо чедикшикениерни эки деп санап болбас-ла ийиан. Иыдыг болса-ла ол дээрге уду чедикшикениерди. Олар болса бистин партиясынын VIII съездинин сонда оон бургунаарлаашкынын керечили, оон программазына үндээлээш, чорудуу турар илпеккейги ажал-чорудууганын түнелени болду. Ол программазынын шынны практика бадыткан. Бо чедикшикениер - эрткен сонгулдадан бөр уенин дургузуда партиянын өскенинин чигиниг чок түнелени-дир. Ол уенин дургузуда партия болуун хураалени уш каттап көвүдөткен. «Асахата» солунуку номчучу актив уш каттап өскөн. Ол солунуку өскөөсөөне үнүндө унүндү тиражы тос каттап көвүдөөн. Ажылчыннардын, тараачынардын, ортукам болгаш үрмек будуржыларын керезенеринин, аныжарларын болгаш уду чонун өске-дээ бүктүренин ортузунга партиянын салдары калабарган.

Сонгулда коммунистерниг чедип алган чедикшикениер ажалчы чоннардын соруу кирерин, уду массаларын демиселин улам ийи калбартыныга болгаш чангыс ай фронтуну быжыгларына таарымчалыг байдаларын тургускан.

Япониянын Социалистич партиясы префектура хуралдарына 97 олутту некей алган болгаш эрге-чагырганын өске-лаа чер-чер органына болуун төлөөлөрн көвүдөткен. Социалистич партия оппозицияныг партияларын ортузунда бирги чери ээлеп турар.

Префектураларнын губернаторларын болгаш хуорай даргаларын албан-дужаалына 30 ажал кандаттары калы депшилер дугайында социалистер-биле дугурушкуну бистин чедип алганмысты демиселер чугула. Чангыс ай фронтуну кандаттары Фуюкока, Ивато префектураларын губернаторларынга, ол ышкаш Осака, Йокотаме ышкаш ындай чугула индустрия төптери хуорайларын даргаларына сонгугтурган.

Сонгулданын чорудуугазында болгаш түнеленине демократтыг күштерин чангыс-аам болгаш сырый каттыжышкыны быжыккан. Бо болса япон-америк реакциянын болгаш барын узаалыг социал-демократтарын хоралакчы чименишикениеринге база бир согуп болган. Бот-боттарынан эп-сеткили каттыштырып турар коммунистерни болгаш социалистерни долгандыр демократтыг бугу күштерин чүгө сырый каттыжышкыны либерал-демократтарын ажар тийгелени хандырып шыдаар дээрин ажалчы чоннардын калбак массалары улам тода медереп билген. Ол чорук демократтыг күштерин чангыс ай фронтуну улам ийи хөгжүүрунге уду салдарын чедирери чигиниг чок.

Башкарыкчы либерал-демократтыг партия префектура хуралдарына 108 олутту ышкырган, а оон чынчү улам бадылаашкынын үлүү 53-төн 50,7 хуу чедир кызырылган. Ол партия хуорайларга болгаш көдө черлерге база чидирилг болган. Мынчангаш консерваторлар өрткен чылда парламентагы үстүкү палатаныга сонгулданын тезинде-ле илереп келген турганы оларнын тургужун кошкаркыны чүгө кулаге моондактап шыдааннар. Ичангыжежек, олар чурта интижи-биле олуттарын болгаш чымп алган бадылаашкынын эң хей нурузуун боттарында муруну хөөр артырып алган деп чүвени утуп болбас уктуруду.

«Арыг политиканын лигазы» дээр «Соко гакэй» деп шакжн сектанын политиктиг организацианын хоозун, реформисч програмmani илпн үндүрүп турган, сөөлү сонгулда ийези-биле бургунаарлаан. Ол организацины чүдүгелги кижилерин төрөдип турган, херечигин эвеш бөдүктүренин болгаш биче буржуазиянын ортузунга болуун салдарын өстүргөн. Ол организацинын удурууга, япон-америк башкарыкчы бөдүктүренин болуун харылаашкыны күстелдирбешкен, коммунизмге уду болуун рекасылыг утка-шынарын улам тодазы-биле көргүзүп турар. Бо дээрге арталыг-ла болса доран чайладыр ужурутт аймаалыг чорук болур-дур.

Демократтыг социализмин партиясы - болуун үзенине Япониянын Социалистич партиясындан башкаланган барын үзелдиг социализм болгаш коммунизм ажалч удурууларынын чигиниг түнеленине бугу хемчег-биле ажалчыларын болгаш күчүлүг, массалыг, авангардты партия болган турар төлөөдө болуун күштерин болгаш салдарын улам быжыгларычы чүктүп турар.

(«Правда» солундан).

дажып турганын чугалап кээр ужурутт. Барын үзелдиглерин чамдык кеэни-биле каттыжып алгаш олар бистерге уду яязы-бүрү хоп-нүгүлдөшкениерни тарадып турган. Иыдыг болса-ла оларын бугу хоралыг ажал-чорудуугаы буртуп дүшкен.

Эрге-чагырганын чер-чер органына сонгулда кампааня болса рекасылыг күштерин тургужуун чайгылыш чокка кошканын чугалап турар болгаш улус чонуну политиктиг бот медерелиниг өскенини дугайын херечилеп турар. Хамаарышпас чоруктун, тайбының болгаш демократиянын тугуун алаа-биле демисежир турар бистин партиясынын мурунга аажок улуг чаа перспективаларын ажалтынып турар дугайын ол түнелдер чугалап турар.

Бот-чагырганын органына сонгулда сөөүндө тургусгунан байдал япон-америк реакция биле япон улустун аразында чорудаларынын улам ийи хангылаанын, улус массаларын демиселини улам чидилгеленин айтып турар. Суг ишти-биле чорур атомунг америк хемелерин япон порттарга кээр деп турары-биле, волоролтуг бомбаны чедир, дүргөн ужур «Ф-105-Д» деп самолеттарын бистин черивисте сайгара тургужуу эгелөөни-биле холбаштып Япониянын калбак бөдүктүренин дүвүрөзени ийи националдыг дегерейге демиселине шилчирер өгөлөн. АКШ-тын 7-ги флотунун Йокосукада турар баазанын өрттөөдөриге 50 муң кижн киржичиле митингизил, Японияныг Эртеп чевүдөленин чангыс үн-биле хулаоп алганы удурулашышкынын резолюциясы, депутат коммунистерин болгаш социалистерин парламентиге соксаал чокка кирер турар килениг негеделери, адалтын сөөүндө суг ишти-биле чорур атомунг америк хемелерин япон порттарга кээр деп турарына уду, «аймыл чок чоруктун керезин» ууткаар деп лозунгун алаа-биле чангыс ай төдөдешкениерин Хунн май 20-де чедикшикени эрттирген, бо бугу болса удурулашышкынын амгы шимчээшкенин уш чылдын мурунда «аймыл чок чоруктун керезинге» уду төгүлүг демиселин ышкаш ындай хемчөөдөргө калабарып болур деп чүвени көргүзүп турар. Хамаарышпас чорук, тайбы болгаш демократия дээр улус чонун демисежир бугу Японияда аажок улуг күштү-биле калабарып турар.

Ол тулауушкунун бөштүмүндө өскенин чок турп турар бистин партиясы өрткен сонгулда кампаанянын чедикшикенин түнеленине бугу хемчег-биле ажалчыларын болгаш күчүлүг, массалыг, авангардты партия болган турар төлөөдө болуун күштерин болгаш салдарын улам быжыгларычы чүктүп турар.

(«Правда» солундан).

Ак-көк хемнеп...

Португали Гвинея демисежип турар

ПРИЖ. (СЭТА). Португали Гвинеяны салбаржы кулдангычларга уду маалдыгы демиселин чорудуу турар патриотчу күштери чаа чедикшикениерни чедип алган. Франс Пресс агенттеддин корреспондентизини Коанриден дамчытканы-биле алдыр, португали Гвинеяны болгаш Йогоан Думчук ортулуктуг хамаарышпас чоруу дээр демиселин африка партиясынын чигини секретари Амилкар Кабралдын парлап үндүргөн диннамында чугалап турары болса; португали Гвинеянын партиянары Колбер ортулуктун кырыга колонизаторларын ийи самолетун дүжүр аткан. Капина районыга аш-чөм чүдүргөн ийи судноларны, а ол ышкаш Бубо зонага португали автоконтинерин хулаап алган. Гвинея партизанынын хөдөлгөн турар районнары хун келген тураларна калабарып турар. Колонизаторларын туружу кошкан, күштери харыксырап бар чылдар.

Чаа шиткелдер

ПРИЖ. (СЭТА). Ирактын шериг трибуналы инженер шериглерин кулларында турар лейтенантын коммунистич партияга хамаарылды деп дээр урууду, беш чылда абдалыг ажалга шиткен дээрдин Франс Пресс агенттеде Багдадта дыннаткан. Калды камгалаа министрствоуун албан-хаачкыны болгаш префект ораалчыны чоран бир кижини уш чылда абдалыг ажалга база шиткен. Оларны «коммунистич пропаганданы» чорудуу турганы дээр уруудаткан.

Бии-Хем болгаш Наз-Хемнин унун дургаар ак-көк орунтап, республиканын тууларыны херегээр ыш салдадышыны бо хун-нерде тулуктуп турар. Салдадыкчылар 5000 кубометр амыг туууг ышкы республика найысалында чедирип келгинер. ЧУРУНТА: Кызылдың ыш заводунда келген сал. Фото В. ЛУТКОВТУУ.

Чаа кинону көрүнер!

„КАЛИМАНТАНГА БООЛАШКЫН“

Индонезий улустун голланд колонизаторларга уду хосталга дээр демиселин база бир бо-лушкуну «Калимантанга боолаашкын» деп кинофильмде көргүскен.

1947 чыл. Калимантан ортулукта голланд колонизаторлар дайын чорудуп турарлар. Дайын ортулуктун суулары кам-хайлана чокка бомбалап каапкан. Ам чүгө өрткен суурларын орунары күстөр, хөөржүдөгө мардымы дыналыр. Оол-биле черкелештир индонезий нечюн сактышкыны болгаш бодуну чонуну келер үзениге бугураалдыг чуртун дыналым келер. Ол же индонезий черге дарал ам-на төнгөн дээрине бугурип турган. Иччала-даа кара салгышты дайымын олчаан чөрүп барбааннар. Ам-даа быжыкпаан хосталганы быгтулар болуп халдааннар. Дайынарнын ижээниде байырдал бооп турар. Олар мындыг болдал-биле дашка келдирип, чугалаа ажалдык чангыс-даа партизан артыан. «Калимантан» деп операция аң-не чедикшикени эрти. Ам бисе узуларыны чүве чөк.

А херек кырында байдал сыр өскө. Эрес-дидим капитал Битга диирип диирип артан. Ол Ява ортулукка йаваылаа чедер деп шиткелдирелер алыр. Олче бир эжи-биле чөрүп каар. Ява ортулукка өрүндө дуза алыр быжыг чоруга турда, далайлар кекилдир хей хонуктарда хемелг экиндиришкени-даа оларын ундаратпаан. Кым далай ариктерине өскөн болду, далай оун билер болгаш көргөрдир деп аразында чугалажып чорутуллар.

Битга эжи-биле Ява ортулукка экиндирип чедип келер. Калимантанда байдал-биле баштай таныжып, моон сонгаары ап чорудуу операцияларга база тургузары-биле хайтымычылар чорудуу бооп шиттирдээр. Капитан Битга оларын баштап чорутуунга беле. Шунту 15 хире кижн самолетка олуртукшан чоруур. Удул үнеринин мурунда капитан Битга бөзүктүн кыржикчилерине мында дөр: «Кымба берге болду, ол чоруп барып болур, амды-

«Калимантанга боолаашкын» деп кинону. Чехословакияны «Баррандов» база Индонезияны «Аури» киностануалары кады ажылдап кылган. Сценарий С. Суриадарма, режиссер В. Сис. Б. ДИРЧИН.

Редактор Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

АМЕРИКАННАР СУГНУ ХУНААП АЛГАН

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Американын Каттышкан Штаттарынын өжөлөнн Окнаванан япон ортулуктарында халалтыг кандаашкынын дугайын даштыгы агенттедлер диндыдып турар. ЮИИ агенттеддин сан-сөөдөлери-биле алырга, ортулуктарын чонуга кандаашкынын чедирген когалдарын 16 миллион доллар азып турар. Ортулуктарда сугнуч чедипшени турарынын чылдагаанындан мал массалы-биле өдүп эгелөөн. Растиг шөлдөр курган турар. Америк шериг эрге-чагыргалар тус черин суг куралдарын боттарынын контролонга алган. Американын Каттышкан Штаттарынын шериг баазаларын суг-биле колдыр хандырып турар деп чүве билдирген. АКШ-тын чазаандан чер хөдөленип алган ол чер чурттуг тараачынар америк командиерлер суг дилээр ужурга таварып турар. Тараачынарнын ол хөдөлөп ап турар чери АКШ-тын чазаанын эвеш, а тараачынарнын боттарынын чери болуун айтыр.

Девидедипкен

БОЛОМБО. (СЭТА). Нефть продуктуларын чуртче кирер болгаш ишти рынокка хуваар талазы-биле бугу өргөлери Нейловуну нефть корпорациясына тысыр дугайында шиттирени Нейловуну чааа чоокта чаа хулаоп алган. Недега санында унер «Трибун» деп журналдын демделеп турары болса, «бо шиттир даштыгы нефть картелдерин төлөөдөленилерини мыда туруп турарынын аймылында чурту хостатар».

Ол черинг парлалазынын дынамын турары-биле алырга, Нейлолда турар даштыгы нефть компанияларынын төлөөдөленилдери чазакты бо шиттирени таарымча чок көрүп, дөвдикен турарлар.

Рикеттстын шаштыргылыг чоруу доозулган

ЛОНДОН. (СЭТА). Лондонга америк адмирал Рикеттстын чугалаарынын шарынын доозулганынын дугайында кады кылган англи-америк дынадыгы Лондонга парлап үндүргөн.

СЭТА-нын тайылбырлакызы Н. Зиновеванын моон-биле холбаштыр бижип турары болса:

Бо чугалажышкынарнын төнтүзүн Англиянын хей-ниитизи улуг дүвүрөзю-биле манап турган, чүге дээрге Рикеттстын мыда келген ужуру НАТО-нун «хей талаалы күштерин» тургузарынын планын боттандырыныг кириштиренине Англиянын башкарыкчы бөдүктүренин албан-дужаал болуп турган. Оларын бүдүрктенге бе азы бугураалды шыдаван бе? «Поларис» деп яролуг ракеталар-биле чөспөзгөн, англи-америк шериглер-биле четчөлөн турар суг кыры-биле чорур кораблдеринин флоту тургузарына англи чаак чөпшөрөшкен бе? Яролуг чөспөскө орукту бончу Германияга ажалды берип турар ол аймаалыг сүлөөжө англи чаак улус чонундан туюккаа кирген бе азы карбөн бе?

Иледе тыртылач хевир-биле чогалдып бижезн тускай дынадыг ол айтырылаларга харынын бербейн турар. Бо дынадыкта адмирал Рикеттс кымнар-биле ужурашканын чүгө зарын болап турар. Ол солунуку медициналыг дүзүн алырга, эминистер «Тартар» деп америк ракеталар-биле, а ол ышкаш «Хемеге» уду эң күштүг чөспөскө-биле чөспөсөнгөн болур. Ракеталар-биле чөспөскөн торпеда катерлеринин тузуун чорударын база айтып турар. Барын Германинын судно тудуунун ийи аводтары ол төлөөлдөгү кылырын ам безин эгелей берген.

Суг ишти-биле чорур хемелерин тудуунун программазын база утулчулээр дээрине солун демделеп турар.

айтып, англи далай-министерствоу «бо чугула саналдын диириг талааларын чугалажып көөр арганы алган» хамаарыштыр «кузэл ханышкыны» илгерилеп турар. Далай министрствоу саналдарын камгалаа министрине кирер, а камгалаа министр бодуну ээлөөндө илпектеди болуун эилдечилеринге кирер деп, дынадыкта айткан.

Шиттирелиг базымын кылыры ындай-ла беле эвеш болган ышкыжыл. Бир талазында англи чаак, харын-даа консервативтиг партия Боннун шериг күчүзүнү күштелени улуг аймаалыг чорук кылдыр көрүп турар, а америк планга илпек килдирени аразында база бар өскө талазында, Рикеттс чөпшөрөшкөн дээр эвеш эвеш төлөөлөрн - хамыктын мурунда чаа шериг чагытларын азыаан.

Тайылбырлакчаларын санап турарын дугаар алырга, шиттирени эң бедик демелге болгаш саналдап турар «хей талаалы күштерге» политиктиг контроль дугайында айтырын улам ийи чугалажып көргөн сонда хулаоп алган туруп болур магап чок. Бо төлөөлдөгү боттандырарына АКШ-ны «калбак деп принципте Англи чөпшөрөшкен деп дамчыр чугалаан тургулчүлөп турары ам дээринеде парлалганын дынадыгларында билдирип турар.

Суг ишти-биле чорур хемелерин тудуунун программазын база утулчулээр дээрине солун демделеп турар.

Республикага АГААР-ВОЙДУСТУН байдалы

Багун республикага бүргеп, азып турар хун болур. Чамдык черлерге кезек чаашкынар болуулар. Кызылда чаашкын болбас. Хаттын күлү «й-тавында, дүштөн сонгаар дич-

зып келер болгаш сонгу-барымын угулаанышкынын апар. Димирөөшкенин болуу чадаас. Агаарнын температура: республикага - 18 - 20. Кызылга - 21 - 23 градус чылг.

ХОВУ ДУРЛААНГА АЫШ-ЧЕМНИН АРЫГ-ШЕВЕРИ ДЭЭШ

Урааппел аыш-чем протидатарны үмлек соокчере шыжаар! Аыш-чем белеткээрне ары сугну ажылаар! Чуву-бурв протидатарны аңгы черлерге кезип белеткээр! Белеткееппен чемни иш шактап үр веде шыжаваар!

ЧАА БЕЛЕТКЕЭПЕН ЧЕМНИ МҮРТИНДА КЫЛДЫНГАН ЧЕМ-ЫЛЕ КОЛУВААР! БЕЛЕТКЕЭПЕН ЧЕМНИ ЧИП ПРОДУКТУЛАР-ЫЛЕ КАДАЛАВААР! АН САВАНЫ ОДА САЛЫЦАР

Холаар ода суг-ыле үтүгөш гускай черге кургада салыца! ЧЕП КЫЛЫР ЧЕРНИЧ ЧООГУ БОТЛАДАРЫВААР. АЫШ-ЧЕМНИ СЭКТЕРГЕН БОЛГШ ХАР-ЧАПДАН КАПЛААВААР.

АРЫГ-ШЕВЕР АЫШ-ЧЕМ - КАДЫКШЫЛДЫН ҮНДЕЗИНИ!

Республиканын санитар-чырыдыштын бамыны.

Кинотеатрларга

ИЮНЬ 9-ТА «НАЙЫРАЛ»: «Чиполлино» 10.30, «Арыг-чагай сеткилдиг» 11, 12, 45, 2.30, 4.15, 6, 7.45, 9.30 шактарда. «КАА-ХЕМ»: Уругларга программалар 10, «Айболит эмчи» 11.15, 1.15, «Дөрт орук» (1-ги серия) 3.15, 7.15, «Дөрт орук» (2-ги серия) 5.15, 9.15 шактарда. «ЕНИСЕЙ»: «Истик» 10.30, 12.30, «Албан хуузаале» 2.30, 6.30, «Поест ден дүшкен кижн» 4.30, 8.30 шактарда. «ВОСТОК»: «Боттарыныг хоалдары-биле» 11.15, «Опчөк кижилер» 1.15, 3.15, 5.15, «Ойза дүвүренич болуушкун» (1-ги серия) 7.15, «Ойза дүвүренич болуушкун» (2-ги серия) 9.15 шактарда.

ИЮНЬ 10-ДА «НАЙЫРАЛ»: «Иш өңүк» 10, «Дүжүр бербес кижилер» 12, 2, «Мен, кырган-авам, Илко болгаш Иларон» 4, 6, 8, 10 шактарда. «КАА-ХЕМ»: «Хөлүгү оюлар» 11.15, 1.15, «Шугумалач рейс» 3.15, 5.15, «Чаксы димирөөшкенин» 7.15, 9.15 шактарда. «ЕНИСЕЙ»: «Лаурьга аштук» 2.30, 4.30, «Экин, доктор» 6.30, 8.30 шактарда. «ВОСТОК»: «Кижн-амфибия» 1.15, 3.15, 7.15, «Карибинин дүмелери» 5.15, 9.15 шактарда.